

1941. január 3. hete.

Számolás és mérés.

VIII. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: A vagyon leltározása.

Nevelési cél: Könyvviteli alapfogalmak, vagyoni érdekeink védelme.

I. Előkészítés. a) Érdeklődéskeltés. Példa a környezetből, amikor valaki nem ismerte vagyoni állapotát, többet vásárolt (költött) annál, amennyit lehetett volna: tönkrement. Ezért szükséges az, hogy a gazdálkodó ember (mezőgazda, iparos, kereskedő) megismerkedjen a könyvvittel.

b) Célkitűzés. A könyvvitel első célja, hogy megismerjük vagyonunkat. Beszéljünk ma a vagyon leltározásáról.

II. Tárgyalás. Leltár és mérleg.

a) A vagyon részei.

A tulajdonunkban levő javak összességét *aktív vagyon*nak nevezzük. Az aktív vagyon részei az *aktívák* (készpénz, követelések, áruk, anyagok, termények, állatok, berendezés, gépek, szerszámok, ingatlanok stb.)

Tartozásaink és egyéb terheink összessége a *passzív vagyon*. Ennek részei a *passzívák*. (Tartozások, adóterhek stb.)

Az aktív és passzív vagyon különbsége a *tiszta vagyon* (természetesen csak akkor, ha az aktív vagyon nagyobb a passzív vagyonnál!)

b) A leltár.

A gazda, a kereskedő és az iparos időnként számbaveszi aktívait és passzíváit, hogy ebből megállapíthassa, mennyi a tiszta vagyona. Ezt az eljárást nevezzük *leltározásnak*. A leltározás alapján készült kimutatás a *leltár*.

A leltározás két részből áll: a vagyonrészek *mennyiségének* s a vagyonrészek *értékének* megállapításából.

A vagyonrészek mennyiségét méréssel, számlálással állapítjuk meg. (Pl. megmérjük az áruk súlyát, térfogatát stb. vagy megszámláljuk a pénzt, a szerszámokat, az állatokat stb.)

A vagyonrészek értékét becsléssel állapítjuk meg. A becslést kellő óvatossággal kell végezni, nehogy a vagyont túlbecsüljük, hanem minden vagyonrészt valódi értékével vegyünk a leltárba. A vagyon becslésénél a következőket vegyük figyelembe:

a *készpénzt* a megszámlált összegben vesszük fel;

a *külföldi pénzek* és az *értékpapírok* értékét a budapesti tőzsdén jegyzett legutóbbi pénzfolyamon számítjuk ki;

a *váltókat* a leltározás napjára leszámított értékkel vesszük fel.

A követeléseket meg kell vizsgálnunk, behajthatók-e? A biztos követeléseket teljes összegben, a kéteseket valószínű értékükkel vesszük fel. A behajthatatlan követeléseket nem vesszük fel a leltárba.

Az árukat beszerző áron, vagy — ha a napi ár ennél alacsonyabb — napi áron vesszük leltárba.

A berendezést beszerző áron vesszük fel. Értécsökkenés (avulás, kopás stb.) címen azonban évenként a szokásos átlagösszeget levonjuk. A levonás százalékát úgy állapíthatjuk meg, hogy a teljes értéket felosztjuk annyi időre, amennyi idő alatt a berendezés előreláthatólag elveszti értékét. (Pl. az üzleti berendezés értékéből évente 5–10%-ot, szerszámokéból 15–20%-ot szoktak levonni.)

A földbirtok, telek, házhely értékét napi (forgalmi) áron számítjuk ki.

Épületek értékéből is le szoktak számítani évenként 1–2%-ot avulás címen.

A tartozásokat teljes összegükben kell leltározni.

A leltár főrészei: aktív vagyon (az aktívák részletes felsorolása), passzív vagyon (a passzívák részletes felsorolása), ismétlés (a tiszta vagyon megállapítása), egybevetés (a nyereség vagy veszteség megállapítása).

c) A mérleg. A gyakorlati életben a leltár többnyire igen terjedelmes és emiatt nehezen tekinthető át. Ezért a leltár adatait főcímek szerint, részletezés nélkül, külön kimutatásba foglalják. A leltár e rövid kivonata a *mérleg*.

A mérlegben az aktív vagyont a baloldalra, a passzívet a jobboldalra írjuk. A tiszta vagyont is a jobboldalra írjuk, de csak azért, hogy a mérleg két oldala egyenlő legyen.

Mindenkinek érdeke, hogy vagyonát időről-időre számba vegye. A kereskedőt törvény is kötelezi arra, hogy üzlete megkezdésekor s azontúl minden évben egyszer leltárt és mérleget készítsen. A napot nem állapítja meg a törvény, erre rendszerint a legalkalmasabb időt használják fel (holt szezomban, vagyis amikor az üzletben legkisebb a forgalom), de minden évben ugyanazon a napon.

A mérleget és leltárt a tulajdonosnak kell aláírni.

III. Összefoglalás.

1941. január 3. hete.

Természettan.

VIII. OSZTALY.

A tanítás anyaga: A gőzgép és robbanó motorok.

Nevelési cél: Gyakorlati ismeretek szerzése.

Szemléltetés: Táblai rajzok, feszmérő, a dugattyú modellje.

I. *Előkészítés.* a) Számonkérés. A mult órán tanult anyag felújítása.

b) Célkitűzés. Ma a gőzgépről s a robbanó motorokról tanulunk.

II. *Tárgyalás.* a) Előzetes kísérletek.

Öntsünk egy síma szélű pohárba negyedrészt vizet s for-